

משה חיים פלח

1..... בענין חלטה אחר הגעת זמן

4..... בענין מחילה בקנס

6..... בגדר איסור אכילת אוכלין טמאין

8..... בגדר חיוב בדיקת טריפות הריאה

## בענין חלטה אחר הגעת זמן

לא נישאו היכי דמי אי דקא מעכצן אינכי אמאי אוכלות משלו ואוכלות בתרומה אלא לאו דאיתניס כי האי גוונא וקתני אוכלות משלו ואוכלות בתרומה כו', וכתבו תוס' וז"ל לפיכך חלה הוא אינו מעלה לה מזונות קשה לר"י דאמר בהחולץ (מא ג) עמד צדין וצרח נזונת משל יצם ומפרש צירושלמי צרח ב"ה חלה והכא אמרי' דחלה אין מעלה לה מזונות, ואור"י דהתם חלה או צרח לאחר שעמד צדין שכבר נתחייב לה במזונות אצל הכא בחלה קודם הגעת זמן.

**ומבואר** דצרי תוס' דהיכא דכבר הגיע זמן ונתחייב במזונות אף דחלה אח"כ אכתי חייב להעמיד לה

**עכשיו** ששנינו שקדו אותה ששנינו הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה הגיע זמן צאחד בשבת מתוך שאינו יכול לכנס אינו מעלה לה מזונות לפיכך חלה הוא או שחלטה היא או שפירסה גדה אינו מעלה לה מזונות ואיכא דצעי לה מיבעיא חלה הוא מהו התם טעמא מאי משום דאניס והכא נמי הא אניס או דלמא התם אניס צתקנתא דתקיננו ליה רצנן הכא לא ואם תמלי לומר חלה הוא מעלה לה מזונות חלטה היא מהו מלי אמר לה אנה הא קאימנא או דלמא מליא אמרה ליה נסתחפה שדהו כו' פשיט רב אחאי הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה לא נשאו לא קתני אלא

דהך סצרה שייכא אף כלפי טעמא תקנתא דתקינו ליה רבנן, דהויא לטובת האשה (לפי הרשב"א) ומאי שנא מטענת חנא הא קאימנא דמהניא לפוטרו אף אחר שנתחייב. ובאמת יעוין צמאירי דהכריח סצרת תוס' מכח זה וז"ל זה שכתבנו שכל שנתעכב מחמת אונס אינו מעלה לה מזונות כתבו חכמי האחרונים שצספרד דוקא שכבר נולד האונס כשהגיע הזמן אבל אם הגיע הזמן ונתעכב שלא מחמת אונס ולאחר זמן אירעו אונס אין אותו אונס מועיל אף משעת האונס ואילך שמאחר שאם כנסה כשהגיע הזמן היתה אוכלת משלו ולא היה האונס מפסיק אף עכשו אוכלת משלו מחמת עכוב שמתחלה שהיה שלא מחמת אונס והרי הגיע זמן צרביעי מעלה לה מזונות בלא הפסק אף על פי

מזונות<sup>ב</sup>, ותמכו האחרוי דא"כ היאך פשיע רב אחאי דחלתה מעלה לה מזונות דילמא מיירי בחלתה אחר הגעת זמן ומשום דכבר נתחייב, ותי' המהרמ"ש דאף דבחלה הוא אחר הגעת זמן ודאי חייב מ"מ בחלתה היא אחר הגעת זמן מיצעי ליה דילמא חוזר ונפטר, והיינו דדוקא בחלה הוא דפטורו מדין אונס, כל היכא דכבר הגיע הזמן ונתחייב אף דהשתא נאנס חייב, משא"כ בחלתה היא דפטורו משום סצרה דחנא קאימנא מהני טעמא לפוטרו אף אחר שנתחייב.

אך תמכו צזה דהרי צהגיע זמן צרביעי צשצת ולא כנס צפשיעה ודאי חייב צמזונות, ואמאי לא נימא דלמחר הוי אונס צתקנתא דתקינו ליה רבנן ולא יתחייב צמזונות אלא צימי צביעי דמלי לכונס, וע"כ כסצרת תוס' דצנתחייב כבר לא מהני לפוטרו, וחזינן

<sup>א</sup> ולא מיציעא אי גדר חיוצ הגעת זמן הוא מזונות דאישות, דכיון דהגיע הזמן ומחויב להעמיד לה את האישות, נבי דאינו מעמיד את כל חיוצי האישות, יעמיד עכ"פ את חיוצ המזונות, דודאי כיון דכבר נתחייב שוב אינו נפטר, אלא אף אי חיוצו מדין קנס, מ"מ יתכן דגדר הקנס לחייבו צמזונות כמו אילו היה כונס, ויעוין צתוס' (לקמן ק"ג) שהוסיפו גבי יבם דבחלה אחר שעמד צדין ליכא לפוטרו כיון שהיה לו לכונסה מיד, אולם נראה מלשונם דהכא לא צעינן להך סצרה יעו"ש שכתבו וז"ל ואם תאמר לפרש"י דמפרש דוקא צרה אבל חלה לא צפ"ק דמיציעא לן חלה מהו אמאי לא פשיע מהבא דאמררי דוקא צרה אבל חלה לא וכל שכן הוא דהא בכא דאין לה מזונות אף על פי שפשע קאת שהיה לו לכונסה מיד אחר שעמד צדין אבל התם חלה קודם שהגיע הזמן מאי הוב ליה למיעבד דעל כורחין צבכי מיירי דאי חלה הוא אחר כך פשיעא דאין לה הפסידה עכ"ל ומצוהר דהכא אין לריך להאי טעמא אלא "פשיעא דאין להפסידה".

שצאים אחריו ימים שאין ראוי לנשואין  
עכ"ל.

עוד תמכו דהא צפירסה גדה אינו  
מעלה לה מזונות, ואילו היכא  
דעיכב איכו אף דלאחר מכן פירסה גדה  
מעלה לה מזונות אף בימי גדתה דלא  
חזיא לנישואין, וכדתנן (ו' א) הגיע זמן  
ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות  
צטרומה רבי ערפון אומר נותנין לה  
הכל צטרומה רבי עקיבא אומר מחלה  
חולין ומחלה צטרומה ופירש רש"י מחלה  
חולין לאכול בימי עומאתה.

ונראה לדון ליישב דברי המהרמ"ש,  
דהא דאמרי' דהיכא דחלתה  
היא חוזר ונפטר אף דכבר נתחייב, היינו  
היכא דהוי דצר המתחדש, דמעיקרא  
כשלא כנס אכתי הוי מלי לכנוס למחר,

ונמלא דמלד עיכוזו לא עיכב אלא יום  
אחד, אלא דלמחר נתחדש אונס דידה  
דחלתה היא, ונמלא דהשתא אין העיכוז  
אלא מחמתה, ולהכי מלי טעין אנה הא  
קאימנא, אולם היכא דנתעכב מלכנוס  
צרביעי צשצת, הא הדצר ידוע מעיקרא  
דשוב לא מלי לכנוס עד רביעי צשצת  
בצא, ונמלא דמונח צעיכוזו הראשון  
עיכוז לכל שצעת הימים, וצכה"ג ודאי  
לא מלי לטעון לאחר מכן דאניס  
צתקנתא דתקיננו לה רצון, דמ"מ כל כך  
עיכוז מונח צעיכוזו הראשון דנעשה  
מדעתו, ולהכי חשיב דאיכו המעכב ולא  
חשיב אנוס כלל, וכן לענין פירסה גדה,  
כיון דידוע מתחילה דתהא גדה, כך  
עיכוז מונח צעיכוזו הראשון, ולהכי  
עומד צחיוזו אף דפירסה גדה לאחר  
מכן.

## בענין מחילה בקנס

ירשנה, ולא כדצרי המפרש שם כגון זו שהיא מדרבנן אלא אפי' בשל תורה קודם שיבא ראוי ליורשה מתנה הוא עליה והא נמי להא דמיתא, ועוד קרע שיראין שלי והפטר הוא שלא הקנס בלצד מחלה לו אלא גופה מסרה לו לעשות זה כרצונו והיא שגורמת ועושה הכל עכ"ל.

**והנה** יעוין בקל"ח (סי' רמו סק"א) שכתב וז"ל דצאומר קרע כסותי אין בלשון זה והפטר אלא דאפי"ה ממילא פטור כיון דברשות בעלים עבד ממילא פטור, ולא חייבו תורה צנזק אלא היבא דהמזיק עבד מדעתיה דנפשיה, אבל ברשות בעלים אין צו חיוז כלל. ולמדנו דבר זה מדצרי שיטה מקובצת פרק אלו נערות כו' וא"כ לפ"ז צא ואכול עמי דאין חיובו משום תורת מזיק אלא משום שנהגה, וא"כ אפילו עבדיה מדעת בעלים לעולם הוא חייב לשלם צמה שנהגה, דיוורד לתוך שדה חצירו שלא ברשות נמי חייב לשלם מה שנהגה (צ"מ קא ה) אף על גב דעבדיה מדעתיה דגבי נהגה ודאי חייב כל כה"ג כו',

**כתבו** תוס' וז"ל למאי דאמר בירושלמי דמפותה אינו פטור אלא מצושת ופגם אבל קנס אינה יכולה למחול אתי שפיר ומיהו צש"ס דידן משמע דאין לה אפי' קנס דמוקי הא דאלו הן הלווקין לקמן בגמ' (גז ה) ביתומה ומפותה שאין לה קנס עכ"ל, וצירושלמי (ה"י) איתא דטעמא משום דאין אדם מוחל על דבר שאינו ברשותו, ולתלמודא דידן דסבר דמהני מחילה מלינו צ' דרכים דצדרי הראשונים, חדא דהוי מדין סילוק ומהני אף דצד צא שלא צא לעולם וכדמלינו צכותא לאשתו ועודה ארוסה, ועוד דהוי מזיק ברשות ובכה"ג לא צעינן לדין מחילה כלל אלא דלא חשיב מזיק כלל, וז"ל הרמב"ן (ה' א) ואעפ"כ נראים הדברים שיתומה מפותה אין לה קנס ויכולה היא למחול קנסה אף על פי שלא זכתה צו עדיין, הא למה זה דומה לאומר לארוסתו דין ודברים אין לי בנכסייך צחי"ך וצמותך שאם מתה אינו יורשה מפני שאמרתי יורשה הבאה לאדם ממקום אחר פ"י שעכשיו אינו ראוי לה כגון ארוסה זו אדם מתנה עליה שלא

עשרים וארבעה אצות נזיקין, וחזקין  
 לכאורה דהוי חיוז מזיק ולא חיוז נהנה,  
 ומצואר לכאורה דאף דחיוז הקנס הוי  
 עבור ההנאה, מ"מ לא חייבה תורה  
 אהך הנאה אלא היבא דהוי מזיק ואית  
 ליה שם מזיק [דכיון דהזיק קנסתו  
 תורה לשלם דמי הנאת שכיבה] ומש"ה  
 שפיר צעינן צזה דיבא לו שם מזיק, וכיון  
 דגופה מסרה לו ולא השיב מזיק, לא  
 חייל כלל חיוזא דקנס, וממילא ל"ש כלל  
 לחייבו אהך הנאה [וצאמת דנראה  
 דצגדרי נהנה דעלמא ל"ש כלל לחייבו  
 צזה, והבא הוי חיוז מחודש, אלא דהך  
 קנס קנסתו תורה לשלם עבור ההנאה,  
 אך אינו מגדרי נהנה דעלמא כלל].

ומצואר בדברי הקל"ח דצמקוס דחייב  
 מדין נהנה ל"ש פטורא דקרע כסותי,  
 דכיון דיסוד הפטור משום דלא השיב  
 מזיק, ל"ש האי טעמא אלא לענין חיוז  
 זק ולא לענין חיוז נהנה.

ולפ"ר יש לעיין דהא לשון הגמ' לקמן  
 (לג א) הנאת שכיבה חמשים,  
 ומצואר לכאורה דגדר חיוזא דקנס  
 היינו עבור ההנאה, וא"כ היאך שייך  
 צזה דינא דקרע כסותי והפטר  
 [ולכאורה יש לומר דזכו טעמא  
 דהירושלמי דלא סבר להך פטורא, אע"ג  
 דדינא דקרע כסותי מתני' היא] ושו"ר  
 שעמד צזה צס' קה"י (ס"ג ע"ג) יעו"ש.

ונראה ליישב, דהא צצ"ק (ד"ג) תני רבי  
 חייא לאונס ומפתה צכלל

## בגדר איסור אכילת אוכלין טמאין

**ומבואר** דשיעת רש"י דאסור לאדם לטמא את עלמו זאכילת אוכלין טמאין, אף דמותר לטמא עלמו זשאר טומאות, ולפר"ר היינו משום דהך עומאה חמירא עפי כיון דמכניס העומאה לגופו, ועמדו זזה, דכיון דזימי עומאתו מודה רש"י דמותר לאכול אוכלין טמאין ואין צריך לאכול אוכל שלא הוכשר או פחות פחות מכשיעור פסול גויב, היאך שייך לאוסרו זאכילת אוכלין טמאין, והרי לעולם מצי לטמא עלמו תחילה זמגע ושזב יהא מותר לאכול אוכלין טמאין, והיאך שייך לאוסרו זאכילת אוכלין טמאין זעודו עהור, וכן תמכו למ"ד עזילה זזמנה מלכו דמחי שייך חיוב לטהר עלמו כיון דמותר לטמא עלמו לכתחילה.

**ונראה** לדון, דהא דנאסר לטמא עלמו זאכילת אוכלין טמאין עפי מכל עומאת מגע, יסוד הדין אינו משום דהך עומאה חמירא, דזאמת עלם העומאה לא חמירא כלל מעומאת מגע דעלמא, אלא דלא רצו לאסור על האדם נגיעה זעלמא, ולא אסרו אלא אכילה, ומש"ה

**אמר** רבה זר עולא הכי קתני הכל שוחטין ואפי' עמא זחולין עמא זחולין מאי למימרא, ופירש רש"י פשיטא דהא לא הוזכרו ישראל על עברת חוליהן, והתוס' כתבו וז"ל ואפילו יהא אסור לטמאות גופו זאוכלין טמאין כדדרשינן והתקדשתם והייתם קדושים אזכרה לצני ישראל שיאכלו חוליהן זעברה מכל מקום יכול לטמאותן ולאכולן זימי עומאתו עכ"ל, ושיעת רש"י לקמן (ב"ה א) שכתב וז"ל קשיא לי מ"מ היכי ספינן ליה מידי דפסיל לגופיה לתרומה והא מוזכר הוא מלפסול את גופו דאמרינן זפ"ה דיומא (פ"ג) אל תטמאו זזהם ונטמתם זס מכאן לעומאת גוייה דאורייתא ואפילו למ"ד דרבנן איסורא מיהא איכא כו', והתוס' (שם ג"ד ז) השיגו ע"ד רש"י דמהתם לא ילפינן גופו שהרי אפילו כהנים אמרינן זפ"ק דר"ה (ט"ז ז) דמותרים ליגע זשרץ ונזלה ולא דרשינן מההוא קרא אלא דאם אכל אוכלין טמאין דנפסל גופו מלאכול תרומה ועברות יעו"ש.

אף דמלי לטמא עלמו בנגיעה, מ"מ כל  
זמן דטהור הוא אסור לו לטמא עלמו  
באכילה, וכן הא דטזילה בזמנה מלוא,  
יש לומר דלא רצתה תורה לאסור על  
האדם ליטמא, אך מלוא ליטהר שפיר  
שייבא.

## בגדר חיוב בדיקת טריפות הריאה

המכשולים לפי שהסרכות ניכרות לעינים ועם שכן מלויות אם לא היינו בודקין יצא הדבר לידי הפסד גדול ורצו המכשולות פעמים שימלא האחד סירכא צריאה ויחזור על כל לוקחי הצשר לשצור כליהם ולהריץ מאכלו לפני כלבו ואפשר שיחוס עין מי שאינו בגון על ממונו והתקלף וימלא צטנו מן האיסור אחר שנודע, אבל שאר העריפות שכן תלוין צנקצ או צענינים דקים ושאיין מלוויין לא חשו לכו חכמים, ועוד עעם אחר דדבר שהוא קרוב ומזומן לראותו כגון הריאה שאם יש צה סירכא מיד תראה לעינים צפתחתה הצבהמה אם אינו בודק נראה כמעלים עינו מן האיסור כו'.

**ונראה** לדון לצאר עוד ע"ד דברי רבנו יונה (צטעס הא') וצארופן אחר, דהנה צפרק הצא על יצמתו (נה א) אמרי' דהיכא דקני לה כשהיא ארוסה ואיסתתרה וקמשקה לה כשהיא נשואה לא צדקי לה מיה דתניא ונקה האיש מעון צזמן שהאיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו, והקשו

**הראשונים** צסוגין האריכו להוכיח דאיכא חיוב צדיקת הריאה ולא סמכיין צזה ארובא דרוב צהמות אינן טריפות, וצצילה (כה צ) אמריין נטיעה מקטע רגליהון דקלציה, וז"ל הרשב"א (ע א) וז"ל אבל ודאי היכא דחיתה לריאה קמן ואיפשר למצדקה אסור למיכל מינה עד שתצדק מדאמריין צמסכת צילה נטיעה מקטעת רגליהון דקלציה וצצועלי נדות, ומיהא דירושלמי נמי כו' וצודאי צדיקה זו מדצריהם היא דאלו מדאורייתא אסיקנא צמסכת צילה (כה א) הפשט וניתוח לעולה ולא לקלצין, ומיהו צשאר טריפות אף לכתחלה א"ל לצדוק כלל כדאמריין לקמן (יה צ) ודילמא היכא דאיפשר איפשר כו' ומה שחששו להן חכמים ואצותינו הראשונים ומנהג אצות קדושים קדמונים יותר לצדיקת הריאה משאר שמונה עשר טרפות, יש מפרש מפני שסרכות הריאה דבר מלוי ולמיטוט מלוי חששו למיעוט שאינו מלוי לא חששו, וכתב רציו הרצ ז"ל שאין טעם זה מספיק כו' והעלה הוא הענין צטעמים נכונים, האחד כדי להסיר



וכשנודע לו שחטא חייב חטאת] ועפ"ז  
 זיאר שיטת הרמב"ם דספיקא  
 דאורייתא לקולא מדאורייתא, ונקט שם  
 דמ"מ אי כלפי שמיא גליא דהדבר אסור  
 הוי איסור ואף חיוז עונשין איכא,  
 ותמה הגרש"ש דהיאך אפשר שיתירו  
 חכמים או התורה לאדם לעשות ספק  
 איסור צספק השקול ולהניחו ציד  
 המקרה להכשל נגד רלון רחמנא, וגם  
 ליפול עוד צעונש צידי שמים או ע"י  
 צי"ד, ואף לשיטת הראשונים דספיקא  
 דאורייתא לחומרא מדאורייתא אכתי  
 תיקשי צספק עומאה צרה"ר דלכו"ע  
 מקילינן, והרי אס נתצרר הספק לצסוף  
 חייב צקרצן הרי דעבר איסור, וזיאר  
 עפ"ד התוס' הג"ל דכל זמן דלא נודע לו  
 שעבר איסור צאמת אכתי לא עבר  
 הגצרא איסור [וציאר צזה הא דליכא  
 אשם תלוי אלא צחתיכה אחת משתי  
 חתיכות ולחד מ"ד היינו משום דצעינן  
 אפשר לצבר איסורו, דגדר החומר משום  
 דצכה"ג איכא פשיעה עפי כיון דע"י  
 הצירור עובר צאיסור].<sup>3</sup>

תוס' שם וז"ל וא"ת ונוקמה כגון שצא  
 עליה צשוגג וכשצא עליה לא ידע עדיין  
 שנסתרה דכי האי גוונא חשיב מנוקה  
 מעון דהא כי מוקי לה ע"י גלגול לא  
 חשיב אין מנוקה מעון אס זינתה  
 צאירוסין, ותירלו וז"ל וי"ל דהכא כיון  
 דצשעת השקאה יודע שצא עליה  
 צאיסור אפילו צא עליה שוגג לא חשיב  
 מנוקה מעון אצל על ידי גלגול שאינו  
 יודע צשעת השקאה מנוקה מעון קרינן  
 ציה עכ"ל, וכן הוא צתוס' צקידושין (כו  
 צ) וז"ל דשאני הכא כיון שצשעת  
 השקאה יודע שצא עליה צאיסור צין  
 שצא עליה צשוגג צין שצא עליה צמזיד  
 לאו מנוקה מעון הוא אצל ע"י גלגול  
 שאינו יודע צשעת השקאה מנוקה מעון  
 קרינא ציה.

**ויצוין צשערי ישר (ש"א פ"ד) שכתב**  
 דמדצרי התוס' אנו למדין  
 דצשעה שהיה העלם הידיעה לא היה  
 עליו כל חטא וכשנתודע נתחדש עליו  
 החטא [וכתב שם דכן מוכח ענין זה  
 מדין אשם תלוי דמכפר עד הידיעה

<sup>3</sup> **ובשבת** (קצ א) מצוחר דהצורק צשצת ונזכר לאחר שיאתה מיידו פטור מקרצן משום דצעינן תחילתו וסופו  
 שגגה, וכיון שזכר אין סופו שגגה, ואע"ג דצשעה שזכר לא מני לאהדורי, ונמלא דליכא לז דזון  
 צמעשה העצירה כלל, וצ"צ א"כ מה צכך דודע לו, אך ע"פ המצוחר דצדרי תוס' דע"י עלם הידיעה מתיחס  
 אליו החטא, יש לומר דליכא חיוז קרצן אלא היכא דצשעת העצירה אכתי לא היתה לו ידיעה.

וזיחרו האחרו' (יעוין צח"ס שם ועוד)  
 דאע"ג דאיכא ספק ספיקא, מ"מ כיון  
 דאפשר דיזואו עדים הוי כאפשר לצרר,  
 וס"ל לרש"י דכל היכא דאפשר לצרר לא  
 סמכינן אספק ספיקא, וכעין דמלינו  
 שיעת כמה ראשונים דלא סמכינן  
 ארוצא וחזקה היכא דאפשר לצרורי,  
 חולס החמדת שלמה (שם) כתב דאף  
 להנך שיעות דבספק ספיקא אין לריך  
 לצרר וכדעת התרוה"ד (ח"צ ס"י מז)  
 [וכ"פ הרמ"א (יו"ד ס"י קי"ט) ואף דלעין  
 רוצ וחזקה מצואר ציו"ד (ס"ח ס"ח)  
 דהיכא דאיכא לצרורי לריך לצרר] מ"מ  
 שאני הכא דחיישינן שמא יזואו עדים  
 לאחר זמן ויתצרר הדבר וגנאי הדבר  
 ששה עמה צאיסור, אך למשנ"ת יש  
 לצאר באופן אחר, דכיון דמלוי דיתצרר  
 חיישינן עפי משום דע"י הידיעה הוי  
 איסור למפרע.

ומעתה יש לדון לצאר ע"ד דברי רבנו  
 יונה, דיסוד החומרא צטרופות  
 הריאה היינו לפי שהסרכות ניכרות  
 לעינים ושכיח דיתגלו מאליהן צלא  
 צדיקה, והא דבעלמא סמכינן ארוצא  
 היינו צמקוס דלא שכיח דיתצרר אח"כ,  
 דצבה אף אי כלפי שמיא גליא דהוי  
 איסור, מ"מ כל זמן דליכא ידיעה חסר  
 בעלם העצירה, משא"כ הכא דהן  
 ניכרות ושכיח דיתצרר האיסור, חיישינן  
 עפי דיתצרר האיסור לאחר האכילה,  
 וע"י הידיעה מתחדש האיסור.

ובריש כתובות (ג א) תנן צתולה נשאת  
 ליום הרביעי שפעמים צשצת  
 צתי דינין יושצין צעיירות ציום השני  
 וציום החמישי שאם היה לו טענת  
 צתולים היה משכים לצית דין, ופירש  
 רש"י ומתוך שיצא לצית דין יתצרר  
 הדבר כשילא הקול שמא יזואו עדים,